

גאוה יפנית

בימים של חשבר כלכלי עולמי הועם מעמדן של יצירות עיצוב מן המאה ה-21, והביקוש החל להתמקד יותר בעיצוב בן המאה ה-20. שירו קורמטה, המעצב היפני הגדול בכל הזמנים שהלך לעולמו בשנת 1991, הוא אחד היוצרים שעבודותיו נהנות מגושפנקה של השקעה "בטוחה"

בחודש שעבר הצגתי את המוצר החדש והטרי ביותר בעולם העיצוב היפני, כיסא הכרוב של קבוצת נאנו, פריט האספנות החם ביותר בעולם העיצוב העכשווי. הפעם, שוב ביפן, עוסק המדור החודשי בעבודתו של מי שנחשב למלך הבלתי מעורער של עולם העיצוב היפני, המעצב היפני החשוב ביותר במאה העשרים ומי שהיה למקור השראה לכל מעצבי ארצו ושזכה במולדתו לכינוי "אבי העיצוב המודרני" - שירו קורמטה.

מאז מותו ב-1991 נרשם שמו של קורמטה בהיסטוריה כנכס לאומי, כמי ששם את העיצוב היפני על המפה בשנים שלאחר הטראומה של מלחמת העולם השנייה והביא למיצובה של מולדתו כמעצמה תרבותית. המעצב היפני הגדול בכל הזמנים נולד בשנת 1934. הוא למד את אמנות העץ בתיכון, ואת השכלתו הגבוהה השלים בעיצוב פנים. בגיל שלושים כבר פתח סטודיו לעיצוב משלו בטוקיו והחל בסדרות של ניסויים, שכבר מזמן הפכו לאגדה בעיצוב המאה העשרים. אל תחפשו את האסתטיקה היפנית המסורתית ביצירתו של קורמטה; לא עץ טבעי, לא נייר, לא במבוק. הוא לקח את העקרונות הבסיסיים של העיצוב היפני, את האהבה לשלמות, לשקט, למקומות האחרים, שרק הפוסט-מודרניסטים ידעו למצוא. השילוב של אסתטיקה מינימליסטית עם נגיעות סוריאליסטיות, לעתים קיטשיות, ייחד את עבודתו. הקפיצה החשובה ביותר בקריירה שלו התרחשה בשנות השבעים והשמונים, כאשר גילה דרכים מקוריות וחדשניות, שלא נראו קודם, בחיבור בין טכנולוגיות חדשות ובין חומרים תעשייתיים. הוא לקח אקריליק, אלומיניום, זכוכית ופלדה שנים לפני שהמתכת התעשייתית תפסה מקום של כבוד בעיצוב מטבחים ורהיטים, ויצר אובייקטים שכמותם לא נראו לפני כן - שונים מכל מה שהיה לפניו, אובייקטים של שקיפות, דקיקות ושביירות שהקנו לו פרסים בינלאומיים, ביניהם היצירה "כמה גיבור הירח", שמוצגת למכירה בחודש הבא בבית המכירות רייט בשיקגו.

קורמטה היה המעצב היפני היחיד שלקח חלק בתנועה הפוסט-מודרנית הבנלית, אשר ביקשה לתת תשובה לבעייתיות שהביא בעקבותיו המודרניזם והצלחה להחדיר את התרבות הפופולרית - הקיטש ושפות אחרות שהפכו לטאבו בחודרניזם - לתוך העיצוב הגבוה, תוך שהיא שמה בדרכה ללעג את הטעם הכה-אליטיסטי של המודרניזם

שידה בעיצוב שירו קורמטה בייצור חברת "קפליני" האיטלקית. נמכרה בחודש שעבר ב-15,000\$

כיסא קובייתי עשוי בלוק אקריליק ומשענת תחת המוצע למכירה בחודש הבא בבית המכירות הפומביות "רייט" שבשיקאגו

המודרני. בקונטקסט זה נכנסת גם יצירתו של שירו קורמטה, יצירה בת המאה העשרים, שמעולם לא ירדה מגדולתה, אלא הפכה לקלסיקה של העיצוב הפוסט-מודרניסטי, הנחשבת יציבה, בטוחה ונהנית מגושפנקה של השקעה בטוחה ונבונה.

בשנה האחרונה עמדה יצירתו של קורמטה במרכז שערורייה שזעזעה את עולם העיצוב, כאשר אישרה אלמנתו של המעצב הנודע לייצר מחדש את רהיטי התאורה שלו, דבר שיצר הרבה גלים בעולם העיצוב, כשאלו הוצגו ביריד דיזיין מיאמי. שאלות הנוגעות באתיקה ובזכויות יוצרים - כגון כיצד ניתן יהיה להבחין בין ההעתקים לבין המקור ומה ערכם של ההעתקים יחסית למקור - עלו ביריד מיאמי בזל האחרון, ובעקבות זאת פונו היצירות מאולם התצוגה עוד לפני הפתיחה הרשמית של התערוכה.

פונקציונליות ופרקטיות לא היו בראש סדר העדיפויות של קורמטה. הוא חיפש את הדרך ליצור אובייקטים "צפים", שמייצגים את היחס שבין תאורה ובין הצללה, ופריטים מיצירתו ללא ספק מומלצים לכל אוסף עיצוב משוכח.

הכותבת היא חוקרת ומרצה בתחום תולדות העיצוב וכן עוסקת ביישור לאספנות פרטית.

בחודש הבא בבית המכירות הפומביות "רייט" שנה לפני מותו, בשנות השישים לחייו, הוא זכה להכרה החשובה ביותר ביפן עם זכייתו בפרס הלאומי על תרומתו לתרבות. פריטים בעיצובו נכנסו כבר מזמן לאוספי העיצוב הפרטיים החשובים והמדוברים ביותר וכן לאוספי עיצוב מודרני במוזאונים המובילים דוגמת המוזאון לאמנות מודרנית בניו-יורק, המוזאון לאמנות מודרנית בטוואמה, מוזאון ויקטוריה ואלברט ומרכז פומפידו.

לאחרונה זכתה יצירתו של קורמטה בהערכה נוספת, כשהיא עומדת יציבה וטוחה בשוק האמנות המעורער והמפועז. המשבר הכלכלי הביא עמו משבר משמעותי בשוק האמנות בכלל, ובתחום העיצוב בפרט. מאז קיץ 2008 עבר הנתח של שוק העיצוב המודרני רפורמה, שאחד מסממניה הבולטים ביותר הוא משבר במכירות של עיצוב עכשווי, של יצירות המאה העשרים ואחת, שעד אז האמיר הביקוש להן כמעט בהיסטוריה, אולי אף באופן מלאכותי, יאמרו אחרים. במקום זאת, עלתה שוב קרנו של עיצוב המאה העשרים, שנתפס כהשקעה "בטוחה" יותר.

בעידן שבו אספנים נזהרים מביצוע רכישות בשדה החדש של עיצוב עכשווי, יוצאים נשכרים מעצבים, כדוגמת רון ארד, זאהה חדיד ומרק ניוסון, אשר יצירותיהם נותרו מיוממות באולמות המכירות הפומביות. הגדיל לעשות בית המכירות הפומביות "סותביס", הידוע בראיית הנולד שלו, כשבחורף האחרון הוציא לחלוטין יצירות עיצוב עכשווי מאולם המכירות והתרכז אך ורק בעיצוב משוכח בן המאה העשרים, ערש העיצוב

בשנה האחרונה עמדה יצירתו של קורמטה במרכז שערורייה שזעזעה את עולם העיצוב, כאשר אישרה אלמנתו לייצר מחדש את רהיטי התאורה שלו, דבר שיצר הרבה גלים בעולם העיצוב, כשאלו הוצגו ביריד דיזיין מיאמי ובעקבות זאת פונו היצירות מאולם התצוגה עוד לפני הפתיחה הרשמית של התערוכה

ספסל "כמה גבוה הירח" שמוצע למכירה בבית המכירות הפומביות "רייט" שבשיקאגו

גדולתו של קורמטה כמעצב נעוצה בעיקר בשימוש שעשה בחומרים שאינם "אורתודוקסיים", בחשיבה יצירתית מלאת מעוף לגבי תפקידו של החומר ביצירה ובזיהוי הפוטנציאל הטמון בחומרים שחלק מהם לא נכנסו מעולם לפנתאון של עיצוב אוונגרדי. הוא ארג חומרים בנויים רהיטים ואובייקטים בצבעי נאון ובצורניות מקורית, כשטביעות אצבעותיו הכה-ייחודיות ניכרות בהם.

הדוגמה הבולטת ביותר שניתן לציין בהקשר זה היא כיסא "גברת בלאגש" משנת 1988, כיסא זה עשוי יצירת אקריליק ובתוכו שושנים אדומות הנראות כאילו צפות בתוך החלל השקוף. ההשראה - שמלתה של השחקנית ויויאן לי, ששיחקה את בלאגש דבואה בסרט הבלתי נשכח "חשמלית ושמה תשוקה" המבוסס על מחזהו של טנסי ויליאמס. שמלה זו העניקה את הממד הפואטי לכיסא, שהפך לכוכב באוספים החשובים בעולם. הכיסא האחרון שייצר, מספר 56, יוצר בשנת 1991, שנת מותו של המעצב.

קורמטה היה המעצב היפני היחיד שלקח חלק בתנועה הפוסט-מודרנית הבנלית, אשר ביקשה לתת תשובה לבעייתיות שהביא בעקבותיו המודרניזם והצלחה להחזיר את התרבות הפופולרית - הקיטש ושפות אחרות שהפכו לטאבו במודרניזם - לתוך העיצוב הגבוה, תוך שהיא שמה בדרכה ללעג את הטעם הכה-אליטיסטי של המודרניזם. כשהצטרף ל"ממפיס", הקבוצה האיטלקית שהתקבצה סביב המעצב והאדריכל אטורה סואסאס, הכניסה חברת "קפלני" לתוך קו הייצור שלה את שידת המגירות הפיסולית שלו, שקראה תיגר על האסתטיקה הגאומטרית של סוג רהיטים זה. השידה מעץ דובדבן, אחת מתוך שלוש בלבד שיוצרו מחומר זה לפני שנכנס לקו הייצור, נמכרה לאחרונה בלונדון ב-\$15,000.

מי מפתח מקיטש?

בדומה לפוסט-מודרניסטים אחרים בני דורו דוגמת אלסנדרו מנדיני האיטלקי ורוברט וונטורי האמריקני, עיצב קורמטה מוצרים שחוזתם רחוקה מן הרצינות המודרניסטית. הוא התייחס ברצינות למשמעויות האתיות והאסתטיות של המוצרים, וכך תפסו טכנולוגיה וחומרים את המקום המרכזי ביצירתו הכל-כך אישית וייחודית. הוא ידוע בפרפקציוניזם ללא פשרות שלו, בדקדקנות של בעל מלאכה רנסנסי, שכל אחת ואחת מיצירותיו - בין אם עשויה חוטי פלדה, לוחות בלקסי או זכוכית, בין אם יוצרה על ידי מפעל "קפלני" האיטלקי או בסטודיו של האמן - עשויה מלאכת מחשבת תוך הקפדה מיוחדת על פרטים, על פינות, על גימורים, כיאה לגישה המעוגנת במסורת היפנית. כמעצב פנים נחל הצלחה בעיצוב החנויות של מעצב האופנה היפני איסי מיאקי בניו-יורק, בפריס ובטוקיו, שבהן חותם ידו האישי ניכר מאוד. בעיצוב פנים כבריהטים שאף קורמטה ליצור שקיפות ומינימליזם שמוחקים את סממני המבניות, כמו בכיסא האקריליק הנראה כקופסת צלופן. כיסא זה מוצע למכירה